spe vocationis vestre. Unus domi
nus. una fides. unum baptis
ma. Unus deus et pater omnium.
qui super omnes et per omnia et in
omnibus nobis. Qui est benedictus
in secula seculorum amen. Gr.

Beata gens cuius est dominus deus eorum po
pulus quem elegit dominus in hereditate
sibi. V. Verbo domini celi firmati sunt et spi
ritu oris eius omnis virtus eorum.

Alleluia. V. Paratum cor meum deus para
tum cor meum cantabo et psallam in gloria
mea. Secundum lucam. 2

In illo tempore. Cum intraret
ihesus in domum cuiusdam prin
cipis phariseorum sabbato
manducare panem. et ipsi ob
servabant eum. Et ecce homo
quidam ydropicus erat ante
illum. Et respondens ihesus dixit

kat. komp.
V
B J
C
3060–3066
Inc.

Sub Cverm
Hcium

Manuale parrochialium sacerdotū multū perutile

Capitula in libello isto contēta

Quoniam ex quorundam simplitiũ ignorantia sacerdotũ aliqñ quedã sunt que vergere possũt in suaꝝ ꝛ alioꝝ pericl'm aĩmaꝝ Hoc eis sub breuitate notauim⁹ Nõ vt ipsi occasione istoꝝ in aliq̃ obligent̄ de nouo. sed vt his que agere dñt simplicit̄ informent̄

Capitulum primũ de sancta sinodo

Sacerdotes igit̄ ad sanctã sinodũ ꝓfecturi debent aduertere vtꝝ aliqui in ipsoꝝ parrochijs sint infirmi· et eos anteq̃ iter arripiant visitare et facere circa eos qd̃ faciendũ est ꝓ salute animaꝝ eoꝝ. Uenientes aũt ad sinodũ tam honeste ꝛ religiose in via ꝛ in hospicijs q̃ nõ suspecta sꝫ honesta sunt Debent in oñibus se habere vt de laudabili eoꝝ cõuersatione edificari valeant hoc videntes ꝛ deũ in ipsis glorificare Siquis aũt illoꝝ qui dñt sinodo interesse aliqua vrgẽte necessitate· ꝓpeditus venire non potuerit· nihilomin⁹ sit sollicitus et intentus q̃ per aliquẽ discretũ de his q̃ interfuerũt sinodo acta sibi sinodi referantur: Ingressi aũt sinodũ tã sermone q̃ alia que ibi dicunt̄ auscultare dñt trãquille pacifice et quiete· Et mãdata ibidẽ facta cũ diligenti sollicitudine memorie retinere Et tpe suo executioni mandare ꝛ quousqꝫ epũs exeat nisi vrgens cogat necessitas de sinodo non exire·

Capitulũ scd̃m de sacramento baptismatis

Baptismus ꝛ oĩa alia sacramẽta sũt cũ honore maxĩo ꝛ reuerẽtia celebrãda ꝛ cũ magna cautela· maxĩe in ꝓlatione verboꝝ in quib⁹ tota vis sacri ↄsistit· s· vt cũ aliq̃s baptisat dicat Ego baptiso te in noĩe p̃ris ꝛ filij ꝛ spũssancti Dñt etiam laici a sacerdotibus instrui ꝛ pater et mater pueri baptisandi qualit̄ in necessitatꝭ articl'o debeant baptisare ꝛ q̃ caute integre et distincte v̾ba ista Ego baptiso te in noĩe p̃ris ꝛ filij ꝛ spũssancti debeant exprimere in vulgari suo Cõiuges aũt qui infantẽ ꝓpriũ in tali casu bona fide baptisauerit poterit nihilomin⁹ postea intrepide matrimoĩo suo vti Itẽ postq̃ infantis

capūt natū fuerit si de morte timēs obstitrix vł alia psona baptiset eū fundēdo sup caput e⁹ aquā dicēs· ego baptiso te in noīe pr̄is ꝛc· hūc credim⁹ eē baptisatū Si aūt manus vel aliqđ mēbꝛ prius nasceret ꝛ baptisaretur nō credim⁹ in hoc casu baptismū esse perfectū Interrogādus autē est laicus a sacerdote· q̄ in necessitate puulū baptisauit· Si baptisādo oīa v̄ba ista·s· Ego baptiso te in noīe pr̄is ꝛ filij et spiritussancti. plene expresserit in latino vł vulgari Si aūt puul⁹ sit a laico debito modo baptisatus· tūc sup̄ sacꝛ fontē ē a sacerdote crismate in vertice inungendus ꝛ etiā sine immersione ꝛ ꝓlatiōe p̄dictoꝝ verboꝝ scȝ· Ego baptiso te in noīe pr̄is ꝛ filij et sp̄ussancti· sūt oīa alia que ibi solent fieri diligenter explēda Si v̄o dubiū fuerit vtꝝ puul⁹ sit baptisat⁹. tūc p̄sbiter imergendo pueꝝ dȝ dicē in hūc modū Si baptisatus es nō rebaptiso te· sȝ si nōdū baptisatus es Ego baptiso te in noīe pr̄is ꝛ filij et sp̄ussancti Ad eleuandū pueꝝ de sacro fonte pauci aūt patrini sufficiūt vtpote duo vł tres ꝛ vni⁹ in cōfirmatione ꝓpter impedimēta matrimonij q̄ extētionibus ad ista duo sacramēta ꝯringūt que nimiruȝ adeo sūt valida ꝙ ſm canones impediūt matrimoniū ꝯtrahendū et dirimūt iā cōtractū Et qm̄ ſm canonicas institutiōes postq̄ꝫ ꝯiuges sunt vna caro effecti altero illoꝝ de baptismo puerū eleuāte alter similiter licet eū nō eleuet sit patrinus· sufficit si alter illoꝝ infantē teneat in baptismo Paruuli aūt q̄ꝫ cito fieri potest deferēdi sūt ad ecclesiā baptisandi· nec ꝓpter patrinos aliunde forsitā ꝯgregandos vel alijs de causis est eoꝝ baptismus deferēd⁹· ne absq̄ȝ baptismo aliquo casu moriat̄ Crismalia vero infantiū munda habēda sūt ꝛ noua ꝛ tam magna vt in ipsis totaliter puer inuoluatur· ne alij pāni lineant̄ q̄ matres eoꝝ nō retineant sȝ ad ecclesiā deferāt qn̄do primo missā auditure sūt puerperij tp̄e cōsumato que solūmō in ecclesie vsibus dn̄t cedere ob baptismalis reuerentiā sacramēti Sacros aūt fontes dn̄t sp̄ tenere presbiteri· cooptos et sera firmatos· et eoꝝ aliqn̄ frequēter innouare· vt ipsius aque corruptio deuotionē cuiuspiā nō diminuat aut etiā scādaliset Sacꝝ etiā crisma

cū oleo benedicto debet sub diligenti custodia clauis cūstodiri· sicut statuit innocētius terti⁹ in consilio generali Illi vero q̄ in die cene vł alias mittūt ad ecclesiā cathedralem sacꝝ oleum vł crisma petituri mundi et honesti debent esse ne sint indigne res tam sacras deferre et securi ne in aliquo sacramētis huiusmōi abutaut et discreti vt sciant discernere vbi crisma vbi oleum sit ponendum Et q̄ꝫ caute in via et in hospicijs sint seruanda·

Capitulum tertium de sacramento confirmationis

Sacerdotes aduentū episcopi visitantis prescientes debent corā episcopo populū et illos maxime qui ipsius consilio indigēt ad audiendū v̄bū dei et confirmationem suscipiendaꝫ in ecclesia conuocare Adulti vero qui cōfirmandi sūt debent prius ꝯfiteri et portare secum bendellos mōos longos et latos et eos iam confirmati ad minus per triduū die ac nocte deferre ne crisma possit· alijs pānis tāgi·bendellis aūt et frōte lotis in tali loco mūdo ⁊ honesto aqua fundenda est vbi nequeat conculcari Jeiuni aūt si fieri potest omnes hoc sacramētum debent suscipere et non suscipere nisi semel Q̄ ō paruulus merito nō confirmatur donec habeat memoriā competentē ne ꝓcessu tempis an sint confirmati ignorantes se faciūt denuo cōfirmari Verūtamē quos episcopi baptisant statim post baptismum cōfirmant Quapropter de his iā adultis qui sint confirmati non conuenit dubitare In confirmatione aūt possunt qui volunt sibi nomina mutare·

De sacramento altaris Capitulum quartum

Sacerdos ministrans q̄ꝫ hostia sit integra et absq̄ꝫ macula et vinū puꝝ et sine fecibus dꝫ attendere diligēter et ne aquā omittat De hac v̄o sufficit infundere ī calicē vnam guttā quam infundēs et qn̄ euangeliū legit̄ debꝫ petere benedictionē ab ipso si sit presens Si autem āquam infundere quod absit sacerdos omiserit debet q̄ꝫ cito aduerterit apponere Verūtamē ante ꝯsecrationē nō postea hanc infūdat Si v̄o pacta

cōsecratione hostie nec vinū nec aquā inuenerit in calice dȝ sta-
tim vtrūq̧ infundi et tūc incipiēte sacerdote a simili modo· sūt
more solito cetera ꝓsequenda Matutīas aūt ⁊ primā anteq̄
celebret dȝ sacerdos audire An̄ absolutiōȝ ăc̄ sacerdos nō dȝ
celebrare si sciēter excōmūicato cōmunicauerit non ꝯcesso In
nūero aūt collectarum in missa dicendoꝝ ⁊ ꝯ̄fationū ⁊ modo se
habendi ad altare et huiusmodi cōgruit vt sue cathedrali eccle
sie presbiter se conformet· Decet etiam vt clericus in missa mi-
nistrans vel qui legit epistolā cappa clausa vl' sup pellitio sit in
dutus Si quis vō presbiter demoniacus q̄ deus auertat fu-
riosus lunatic⁹ vl' morbū caducū paciēs·aut lepros⁹ efficiatur
celebrare nō debet vlterius epō inconsulto Hoꝝ autem demo
niacus ante plenā liberationē nūq̄ dȝ ſm quosdam doctores
missā celebrare· Scdm alios vero in nullo tpe etiam si plene
fuerit liberatus Furiosus quoq̧ et lunaticus ⁊ qui morbum
caducū patit' si passiōes isti eis raro accidāt ⁊ absq̧ spume ere
ctione ac vocis ꝯfuse emissiōe possūt de sui licentia epi celebrare
ita tamē q̄ iuxta se habeāt aliū sacerdotē q̄ cepta offitia sup-
pleat si illi defecerint et si ad terrā collidant' Si eis freqn̄ter ac
cidāt vl' etiā raro sȝ cū spuma ⁊ voce confusa dn̄t omino cessa
re ab offitio misse Leprosus tn̄ qꝛ incurabilē morbū hȝ postq̄
de lepra eius constiterit celebrare nō dȝ. Porro si postq̄ sacer
dos inceperit Te igit' sāguis ꝑ nares ei⁹ irrupit vl' alios hmōi
di casus ei acciderit ponat signū de cera sup̄ dictionē quā dice
bat qn̄ casus ille ei accidit Cessāte vō sanguine manibusq̧ na
ribus in silētio lotis ad signū cere redeat ⁊ ꝓcedat mutat' tn̄
ṗus vestimētis sacerdotalib⁹ ⁊ pānis altaris·si q̄ sint sup quos
ceciderit sāguis e⁹ Si aūt ꝓpter huiusmōi sanguis eruptiōȝ ip
se moraretur posset ali⁹ presbiter explere qd iste dimiserat inex
pletū ad signū in quo ṗm⁹ dimiserat inchoādo Cū aūt dicit
sacerdos q̄ pridie q̄ pateret' pollicē et indicē vtriusq̧ man⁹ cū
palla altaris tergat Qui postq̄ hostiam super altare accepe-
rit eam in altum non eleuet donet dixerit· Hoc est enim corp⁹

meum. que verba sunt distincte attente et devote proferenda. In fractione vero hostie cavendum est sacerdotibus ne digitis nisi pollice et indice tangat eam Post sumptionem dominici corporis bis vinum super digitos et calicem est sumendum ne aliquid de sacramento possit in ore presbiteri vel in calice remanere. et tunc si fieri potest ab expuendo est aliquantulū abstinendum Alioquin in tali loco expuendum est: qui sit mundus et honestus vbi sputū nequeat conculcari Sane si musce vel aranea vel aliquod tale in calicē ceciderit quod vix sine vomitu aut corporis periculo possit sumi sanguis sumat et vino superfuso illud quod cecidit abluatur et ablutio a sacerdote. vel ab alio bonam conscientiā habente sumat postea illud quod cecidit in sacrario cōburatur Verum si aliquid de sanguine domini ceciderit super corporale vel pallam aut super sacrum aliquod indumentū sugenda est pars sanguine tincta et diligētissime abluenda et ablutio prima et secunda a sacerdote sumēda. Alie vero in sacrario sūt fundende. pars autem panni predicti que fuit sanguine christi tincta est secundum quosdam scindenda. et sicut iā dictū est lota pro reliquijs reseruāda et super illam scriptus huiusmodi consuenda est super pannum istum cecidit sanguis christi dei nostri Si autem super aliud indumentum vel pannū benedictū ceciderit sanguis christi sugatur pars tincta et abluatur. et ablutio a presbitero sumatur vt supra et pars illa decisa in sacrario comburatur Si vero in terrā vel lignū vel lapidē ceciderit lingendus radendus et extergendus est locus ille Et pannus in aliquo loco abscondito reponendus

Calix autem post missā est panno inuoluendus quem non tractent ministri altaris qui non sunt subdyaconi nuda manu Ampule vero in ministerio altaris decentes. et operculū habētes integre sunt habende. et mundissime reseruande. quas esse ligneas nō decet. et ad vinū tenendū cupreas nō cōuenit ne in ipsis aliquatenus corrūpatur Altari magna debet exhiberi reuerentia maxime autem quando missarum solēnia celebrantur ob reuerētiā saluatoris ibi cum spiritibus angelicis indubitanter existentis quotienscunque

missaꝝ solēnia presbiteris celebrant Ceteꝝ in altari in q̄ ara est enormiter fracta celebrandū nō est epo incōsulto Altaria ꝟo portatilia dn̄t eē tam magna vt sup ea possit calix ⁊ hostia totaliter collocari. nō sup lignū si in ipso sint altaria huiusmōi sigillata Debēt etiā altaria mūda a telis araneaꝝ puluere ⁊ ab alijs imūdicijs ꝯseruari Nō eni͂ decz sordes aut indecētias negligere que etiā dedecent in nō sacris Decenter etiā altaria sūt ordināda ꝭm ecclesie facultatē. Ornamēta quoqꝫ ecclesiarū nōnisi vsib⁹ ecclesiasticis sūt applicāda Sūt etiā postq̄ꝫ nimis vetusta fuerint ꝯburenda Lintheamina quoqꝫ altaris et indumēta sacerdotalia mūda ⁊ integra sunt hn̄da p̄cipue corpalia et palle Hec aūt sine appositione pānoꝝ nō tm̄ semel in anno. sꝫ q̊ciens ꝯuenit in vase mūo ad hoc si fieri potest specialiter deputato lauanda sunt ab aliqua virgine honesta vidua vl̓ matrona. Corporalia lauāda sūt a presbiteris tm̄ vl̓ clericis in vasis ad hoc appropriatis Quod si aliqua necessaria vrgēti impediente ad plenum lauari non possunt. lauent saltem aqua sacrario infundenda. deinde tradant ea lauanda alicui de mulieribus supradictis Porro quidē in ramis palmarum ⁊ deinde per totam ebdomodam affectuose et attente populū eorū ammoneant sacerdotes ne in die pasce communicent in aliquo peccato mortali nec etiā in volūtate peccādi mortaliter que siq̄dem est mortalis In die ꝟo pasce etiā instanter ⁊ diligenter populū inducant ne cū impetu ⁊ festinatiōe. sꝫ mature tēpestiue humiliter ac deuote accedāt ad dn̄ici corporis pcipiendū sacramentū ꝯgruū est etiā et secuꝝ vt postq̄ꝫ ꝯmūicauerit ipe populus vinū ei vbi cōmode haberi potest ad parūper bibenduꝫ porrigatur ne aliquid de sacramēto in eius ore valeat remanere Ipsum aūt corpus dominicum in loco eminenti decenti honesto ⁊ mūo et sub claue speciali vl̓ luqueto in pixide mundissima ⁊ honesta ⁊ ꝭm ecclesie facultatē preciosa debꝫ taliter custodiri. ne ad illud man⁹ temeraria extēdi valeat ad aliq̄ nephari̲a exercenda In predicta vero pixide pannulus mūdus ⁊ al

bus est habendus vt sacramenti minutie possint cautius aduinari et loco et tempe sumi Debent preterea parrochiani a presbiteris amoneri. vt vbicumque deferri videant corp9 christi statim iunctis manib9 et flexis genibus debitam et deuotam et exhibeant reuerentiam suppliciter adorando qd cum sacerdos defert ad infirmum caute reuerenter mature et deuote dz ferre dicendo septez psalmos aut canticum graduum vel huiusmodi et lumine et aq benedicta et campanula pcedentib9 vbi et qn pt comode obseruari.

De sacramento confessionis Capitulum quintum

Iligenter debet attendere sacerdos qp parrochiani sui omes etatem habentes ad min9 semel in anno cfiteant Ipsi autem audiendo confessiones humili vultu et oculis ad terram defixis audire debent et precipue mulieres Et monere confitentem cofiteri integre atque pure alioquin ei dicat confessionem non valere ad salutem Integre aut ideo dicimus. quoniam vnicum peccatum mortale voluntarie retentum sufficit ad damnationem eternam Cauere aut debent sacerdotes ne confessiones duorum simul audiant nec confessionem alicuius etiam metu mortis reuelent Sciendum est qp qui peccatum in penitentiali iuditio detectum presumpserit reuelare non solum a sacerdotali offitio deponendus est verumetiam ad agendum perpetuam penitentiam in artum monasterium est detrudendus Sacerdos aut a quo parrochianus suus petit licentiam confitendi alij sacerdoti discreto liberaliter deb et concedere ne licentia negata occasio fiat ei remanendi in peccato Debent etiam presbiteri esse cauti ne penitentiam iniungant mulieribus coniugatis pp quam viri earum suspectas habeant de violatione fidei maritalis In confessionibus e etiam sacerdotibus cauendum ne aliquid exigant pro ipsis audiendis ne pauperes oblationez non habentes a confessione occasione huius rei retrahantur Itez misse celebrande non sunt in penitentia nisi presbiteris iniungende. vt in hac pte omis spes auaritie deuitet. sed alio mo sunt iniungende penitentie faciende Cauendum est etiam sacerdotib9 ne a

peccatis absoluant que retinent sibi epi· nisi sup hoc habeāt li-
centiam spetialem· sed tales casus reseruēt illis qui hn̄t epi ptā
tem Quoniā aūt mlti nimis rudes sūt in suis confessioni
bus faciendis instruendi sunt publice ab eorum presbiteris
in principio quadragesime· quō sit confessio faciēda· videlicet
vt cū humilitate et reuerentia ad sacerdotē accedāt. et flexis ge
nibꝰ iūctis manibꝰ et capite velato si mlieres sūt ꝯfiteāt· in hūc
modū Confiteor deo et beate marie vgini ꝛ oībus sāctꝭ
et tibi patri· qꝛ peccaui nimis in tali et in tali peccato· et taliter
et totiens· et in tali loco· nec nō in tali tpe· et p tot coadiutores
Mulieres vo sunt instruēde ne ante faciē sacerdotis. sed ad ei
us latus se collocēt· ne in facie videant· quas cū audiūt cōfesso
res tam honeste tā religiose ꝛ tā sancte dn̄t eas audire ne pater
celestis qui videt in abscōdito in aliquo offendatur Inquiren-
tes aūt psbiteri de peccatis curā dn̄t diligēter habere· ꝛ cautelā
inqrendi studiose. ꝛ sigillatim vitia vsitata. inusitata vo nō ni
si a lōge· ꝛ p aliquā circūstantiā· sic vt expꝛ vitiū illud de q̊ cō
fitetur det materia ꝯfitendi· inexpertis vo nō det occasio intelli
gēdi quid sit huiusmōi pctm̄ Itē ad audiendū cōfessiones· eli
gendꝰ est in ecclesia locus tā cōis et patens· vt ab oībus pos
sit videri cōfessor· ne de loco· s· suspecto scādalū aliqd aut suspi
tio oriat· Cauendū ē aūt ꝯfessoribꝰ ne a ꝯfitente q̄rant nomina
psonaꝝ cū quibꝰ peccauerit. sed circūstātias tm̄ que faciūt ad g
uationē peccati quod sine his de peccati q̄titate bene iudicare
nō possit Poterit aūt in peccatoꝝ inquisitiōibus ꝓcedere isto
mō· nisi habeāt p manibꝰ meliorē De supbia sic· fecisti aliqd
vl dixisti p laude seculi hn̄da vel honorē seculari Placuit ti-
bi vanus ornatus in capite tuo· aut in vestibꝰ· vl equitatura·
sicut sūt coronule d floribꝰ aurifrigiū· calcaria· pectoralia deau
rata ꝛ hmōi vanitatē hn̄tia· Impugnasti sciēter veritatē Ob
uiasti sciēter auctoritati maioris tui Q d alioꝝ erat ascripsisti·
tibi fuisti inobediēs ecclesie Dixisti obpꝛobriū alicui ex supbia
Blasphemasti nomē dei· aut beate marie· vl alioꝝ sanctoꝝ

Fecisti aliquas supfluas expẽsas cã laudis hũane Cõmunica-
sti sciẽcer excõicat in casu nõ ɔcesso De inuidia sic Displicuit
tibi bonũ alteri⁹ vl' placuit tibi ei⁹ malũ causa inuidie Dixisti
malũ de bonis· vl' de psona alteri⁹ Semiasti discordiã Dam-
nasti aliquẽ Tacuisti bona alterius ex inuidia De ira sic
Habes irã Percussisti aliquẽ p irã· Dixisti contumeliã patri
vl' matri vl' alij Dãnificasti aliquẽ p te vl' p aliũ siue accusãdo
ad dominũ suũ siue scindẽdo arbores·siue p incendiũ·vl' alio
mõ Impediuisti bonũ alicui⁹ causa odij. Fecisti rixam discor
diã homicidiũ vel vulnera De accidia sic Fuisti tepid⁹ ad
bñ agendũ cũ posses Dimisisti surgere ad matutinas vl' ire ad
missã ꝓpter segnitiẽ· Fuisti ociosus Distulisti ɔfiteri. neglexisti
agere pñiam tibi iniunctã Distulisti ex negligentia iniuste abla
tũ restituere Incidisti in aliq̃ desperationẽ De auaritia Fui
sti simoniac⁹ in ordie·in bñfitio aut in missa ex cupiditate cele-
brando·aut sacramẽta ecclesiastica ministrãdo Fuisti vsurari⁹
fur.raptor·piur⁹·aut mentit⁹ causa lucri Perhibuisti ex auari
tia falsũ testimoniũ Fregisti ex cupiditate festa celebrãda Cõ-
misisti sacrilegiũ aliquid furtiue ab ecclesia extrahẽdo·aut res
ad ecclesiã ptinẽtes·vl' crux calix ⁊ ornamẽta ei⁹ primitie·deci
me.oblatiões ⁊ huiusmõi Extra eccl'am p furtũ aut violẽtiã
vsurpãdo Mouisti metã in agro alteri⁹·habuisti aliq̃d de ver
ra vl' ludo Habuisti voluntatẽ rapiẽdi furãdi vl' aliter male ac
quirendi·licȝ nõ pduxeris ad effectũ De gula sic. Fuisti ebri⁹
fregisti ieiunia ɔsuetudinaria nisi in necessitate· Comedisti cau
sa gulositat.preprope·laute nimis ardent·studiose preprope
.i·ante horã laute·i·exquisita cibaria·studiose·i.cũ superfluis
⁊ exq̃sitis apparatib⁹. Freqñtasti tabernã De peccato luxurie
sic dñt inq̃rere sacerdotes circũstãtias q̃ in hoc vsu ɔtinentur.
Quis·q̃d·vbi·qñ·q̃tiẽs·cur·quõ·p q̃s Quis·i.si clericus
aut ɔiugatus vl' ɔsanguine⁹·vl' cõpater·vl' cõmater·vl' frater
aut soror spũalis Quid·i·si est fornicatio vel adulteriũ. aut
maius peccatum quod cõmisisti·vl' occultũ vel manifestum;

Ubi.i.in quo loco sacro vl' nō.aut in religioso. Per q̄s scȝ auxiliatores vl' nūmos pctm̄ ɔmisisti. Nā s̄m apl'm ad Roma Nō solū q̄ pctm̄ mortale faciūt:sȝ q̄ facientib⁹ ɔsentiūt digni sūt morte eterna.auxiliatoꝝ tn̄ noīa nō q̄rant a ɔfitēte nisi super modū sup̄ eodē capitl'o positū Quotiēs.i.q̄t vicib⁹ et cū q̄t psonis Cur.i.qua tēptatione.vtꝝ p̄uent⁹ ab ipsa.an tu solli citaris te ad peccandū Qūo.i.vtꝝ s̄m naturā vl' coñ Qñ .i.vtꝝ in solēnitate vl' in q̄dragesia vl' alio tpe ieiunij In p̄dl cto aūt peccato qd̄ ē coñ naturā dn̄t sacerdotes intrrogare cau tissime.s.hoc modo.nisi forte dn̄s inspirauerit meliorē Accidit tibi vnq̄ pollutio Si dicat nō nihil querat vlteri⁹ de hoc pec cato Si dicat q̄ acciderit.querat ɔfessor dormiēdo aut vigi lādo Si dicat vigilādo subiūgat sacerdos dicēs.cū muliere vl' absq̧ ea. Si dicat absq̧ ea querat qūo.vt ex ore ei⁹ extrahat. Si v̄o dicat q̄ nō acciderit sibi absq̧ muliere. nisi dormiendo forsitā nihil querat vlterius de hoc peccato.ne iumentis aperi at puteum coopertū Querendū est etiam a penitente. vtꝝ choreas duxerit.vl' ipis spectaculis ad lasciuiam carnis incitā tibus libenter interfuit.vel si appetens videri ad concupiscenti as carnis se ornauerit.contra quod dicit beatus Augustinus Neq̧ em̄ cum proceditis feminas videri ꝓhibemini. sed appe tere vel ab ipsis appeti criminosum est Querendū est etiam an fecerit aliqua sortilegia aliqua decausa Et si dicat sic que et q̄ bus decausis Et sciendum est q̄ in omnibus peccatis quo rum actus sunt mortales possumus sola voluntate peccare. Si em̄ velit aliquis fornicari aut furari. et sic de alijs peccatis mortalibus.et non potest.non est dubium quin peccet morta liter in tali volūtate Unde dominus in euangelio Qui vi derit mulierem ad concupiscendam eam.iam mechatus est eaȝ in corde suo. Cōsentientes etiā volenti peccant mortaliter. ⁊ in eadē damnatione sūt s̄m verbū apostolicū paulo supius intersertū Sciendū etiā ē q̄ peccata de quib⁹ certi sum⁹. q̄ ea nō fecim⁹ si debem⁹ ɔfiteri Timeo me tale peccatū fecisse q̄ mi

hi videt ꝑpter tale vł tale quid ¶ Cū aūt pñie sint arbitrarie φ
ta de singłis peccatis pñia iniūgenda discretiōi relinquit ꝓuidi
ɔfessoris q̄ caut⁹ dȝ eē vt talē iniūgat pñiam ne pñie magnitu
die redeat vt canis ad vomitū de pñia pficiēda desperādo Si
eñ in pñti nō satisfecerit· plene in purgatorio· si ꝯtñ penitēs obie
rit ꝓ residuo puniet Si aūt ipenitēs migrauerit eternalit cru
ciabit in inferno· Ne v̄o ꝑpter leuitatē pñie pctōr nimis securū
se putȝ dȝ eidē innotescere ad quā pñam tenet si eā tenere possȝ
vel vellet· In dubijs aūt dñt sp epm ɔsulere ɔfessores vel eius
pñiariū· aut alios sapiētes ¶ Cauētes attenti⁹ ne ꝑsonā ꝓ q̄ req̄
runt consiliū nominēt· nec aliquā circūstantiā exprimāt ꝑ quaȝ
possit cōfitens reuelari ¶ Eis etiā attentissime ē cauendū ne pro
restitutiōe rei aliene faciēda. iniūgant elemosinas faciēdas Nō
eñ dimittit peccatū nisi restituat ablatū si restitui potest ¶ Qd̄
etiā de simoniacis in bñfitio dr· nisi abrenūciauerit benefitio si
moniace ipetrato Res aūt aliena vero dño restituēda ē· si inue
niri potest· alioquin heredi ei⁹ vł ei q̄ de iure succedit ab intesta
to ē restitutio facienda nisi ꝑ ordinationē testamēti sit aliud faci
endum. Si vero aliquis eoꝝ nequeat iueniri· nec spes ē aliq̄ φ
ulteri⁹ inueniat vtpote qꝛ certissime ɔstat eū ab hoc seclo iā mi
grasse· et de re huiusmodi nihil aliud ordinasse. tūc de ɔsilio ꝓ·
uidi ɔfessoris. si res ille parui valoris sint in ecclesias sūt expen
dēde Si āt magni valoris sint eps ł eius hñs ptātē ɔsulatur
Qꝛ si ɔfessor ɔsuluit epm vł ei⁹ vicariū in hac pte nō noiet per
sonā q̄ ad restitutionē tenet· Si aūt spes habeat φ ille cui ē re
stitutio faciēda valeat aliq̄ tpe repiri· tūc nō sūt distrahēde res
sed ei restituende Sed ponant in aliquo tuto loco vbi fideliter
custodiantur· et ipsi cū inuentus fuerit vł eius certo nūcio in i
tegrū restituantur· ¶ Cauere tñ dñt tām eps φ confessor ne de
restitutionib⁹ faciēdis retineāt aliquid sibiipi· ne ex hoc penitē
tes a restitutionib⁹ retrahant· et ne ipi penitēciarij ecclesiastici
cōsiliarij fraudulēti videant ¶ Cauendū est preterea diligentissi·
me sacerdotibus ne pñias iniūgant hijs q̄ peccata sua nolunt

dimittere·ne in vanū ꝯfidāt de venia si eis nō penitētib⁹ pñia iniūgatur Uerꝫ tñ talib⁹ est consulendū·vt interim faciant qc quid boni possunt·vt deus eos ad verā penitentiam illustrare dignetur Sane sup confitētes pia gestare dñt viscera secūdū ꝙ dñs dederit cōfessores exemplo beati. Ambrosij de q̊ legitur ꝙ quocienscūqꝫ illi aliquis ob percipiendā penitentiam lapsus suos ꝯfess⁹ esset ita flebat vt ⁊ ipm flere compelleret Nā m̄ aūt sordes alienas diluere ⁊ ꝓprias negligere·aut languores alioꝝ curare ⁊ se absqꝫ cura relinquere non expedit neqꝫ decet· Oīnes debent sacerdotes ad min⁹ semel in anno suo episcopo aut eius penitēciario assignato aut etiā alijs auctoritatē ipsius epi hñtibus in hac pte integre cōfiteri cū alij sacerdotes curaꝫ aiaꝝ ipsoꝝ nō hñtes absoluendi eos nō habeāt nisi in vrgētis necessitatis articulo potestatē·licet eñ omnes sacerdotes cū in presbiteros ordinanť claues ligandi suscipiant et soluendi· hñt tamē eas ligatas donec eps suus soluat eas aut aiaꝝ curā cōmittendo aut aliter licentiam indulgendo Item non debent credere sacerdotes ꝙ nisi de licentia epi possit ꝓ volūtate sua sibi eligere ꝯfessorē q̄ nō hꝫ curā animaꝝ eoꝝ· hoc solū epis et quibusdā alijs p̄latis exceptis ius concedit· ꝓpter hoc si volūt ꝙ absolutio facta ab alijs valeat·debent petere licentiaꝫ a suis epis vt possint alijs plenarie confiteri· Sane qui petūt ab epis penitēciarios sibi dari petant ꝓuidos et hōestos Noui aūt presbiteri curati anteꝙ̄ parrochianoꝝ suoꝝ ꝯfessiones audiant·rogent aliū sacerdotem ꝓuidū discretū ⁊ exercitatū in cōfessionibus audiendis qui eos in eis diligent instruant ac informent Caueant aūt sacerdotes ne in cōfessione quā faciūt ante altare nominēt aliquod graue aut turpe peccatū in specie sicut est fornicatio pollutio ꝑticipatio cū excōmunicatis ⁊c·sed soluꝫ in genere nominent peccata dicēdo sic vel similia Cōfiteor deo celi ⁊ beate marie semp v̄gini et om̄ib⁹ sanctis ⁊ tibi patri vl' fratri·qꝛ peccaui nimis cogitatiōe locutiōe et ope omissione mea culpa Ideo deprecor te orare ꝑ me Et respōdēs dicat Misereať vr̄i ⁊c· Non debent etiam confidere ꝙ huiusmo

di confessio liberet eos ab aliquo mortali nisi in priuata confes sione confiteatur illud.]

De sacramento ordinis Capitulũ.vi.

Clerici postq̄ recipiant ordines epo vl' eius penitenci ario in foro penitenciali plene confiteantur et discrete ne forte indigne accedant ad ordines ex simplicitate aut igno rantia irregulariter ordinentur Scire dn̄t omnes q̄ nullus or dinari debet nisi a ꝓprio epo vl' de licentia eius ab alio Quod si contra factum fuerit ab aliquo non dꝫ exequi offitiũ ordis sic suscepti quousq̧ fuerit cũ eo dispensatuꝫ Caueant aũt cleri ci ne ad ordines indigne accedant Scientes q̄ de vita et ho nestate ordinandoꝝ et scientia diligens inquisitio debꝫ premit ti ne si cecus cecum ducat tam ductor q̄ ductus in foueā mor tis cadat Preuideant igitur ordinandi ne impedimentũ aliqđ paciantur quo minus possunt canonice ordinari sicut est excō municatio non solũ maior sed etiam minor vl' defectus nata liũ aut libertas vel morbus caducus vel lepra ꝛ huiusmodi vt symonia in ordine homicidiũ bigamia Dn̄ aũt dyaconi in presbiteros ordinandi sunt induti et coram episcopo induto ordines celebraturo constituti. capellanus eius vl' alios cui ip se presul iussit manus eoꝝ diligenter intus et exterius debet cō spicere ne in ipsis notabile aut indecens habeant aut enorme quod ipsis celebrantibus posset postmodũ scandalisare popu lum intuentem quod si habuerint ordinari non debent.

De sacramento matrimonij Capitulũ.vij.

Clamdestina matrimonia id est sine p̄ntia pluriũ ido neorum testium et denũtiatione debita contracta sub pena excommunicationis penitus inhibentur Sub pena etiā excōmunicationis et suspensionis etiā sacerdotibus inhibet ne mulierem cuius vir absens est presumat alij matrimonialiter copulare donec certissime de morte viri p testes ydoneos con stet. et idem seruandum est circa virum cuius mulier absens est Huic etiā pene ille subijciendus est qui vxorem leprosi alicuꝰ ipso viuente alij viro. et illum etiam qui aliquos ante annos

etatis legittime id est anteq̄ vir quattuordecim et mulier duo decim habeat absq̄ licentia epi speciali p̄sumpserit copulare.

Sacerdotibus etiam inhibetur ne aliquos nisi trina admonitione p̄missa in tribus diebus dn̄icis vel festiuis matrimonialiter iungere presumat nec in gradu quem ius canonicum non concedit Hoc autem vltimū districti⁹ est obseruandū Gradus autem consanguinitatis doceāt prochianos suos sacerdotes taliter computare. Fratres sunt in primo gradu. filij duorꝫ fratrum qui alicui dicuntur cognati germani sunt in secundo gradu. Filij duorꝫ cognatorꝫ sunt in tertio gradu Horum aūt filij quos vulgus tertios cognatos appellat sunt in quarto gradu Inter istos non est matrimonium legittimum nisi cum eis per sedem apostolicam dispensetur Ubi notandum q̄ in quoto gradu consanguinitatis attinet mihi aliquis in eodem gradu affinitatis attinet mihi vxor eius vel qualibet alia quaꝫ ipse carnaliter cognouit Item notandū q̄ inter compatrem et inter cōmatrem ipsius et inter patrinum et filiolaꝫ vl' inter filios carnales patrini et illam quam ipse de sacro fonte leuauit vel etiam inter filios carnales alicui⁹ et illam quā ipsemet baptisauit non est legittimum connubium nisi summus pontifex dispensauerit cum eisdem. Porro si in computatione graduum dubitatio aliqua emerserit consulere debent super hoc sacerdotes episcopum antequā in matrimonio contrahendo vlterius procedatur Item sub pena excōmunicationis prohibere debent sacerdotes ne alter coniugium ad religionem transeat nisi de licentia alterius coniugis et auctoritate proprij episcopi In consilio aūt lateraneñ. prohibetur sub pena suspensionis ne aliquis pro benedictione nubentium vel exequijs mortuorum vel pro alijs sacramētis pecuniā extorq̄re presumat vel fideiussores exigat vl' propter hoc ficticia impedimenta opponat iuxta illud quod dicit dominus in euangelio. Gratis accepistis gratis date Debent tamen a parrochianis quibus impensa sunt sacramenta pie consuetudines obseruari et sunt per episcopum compescendi qui malitiose nituntur

laudabilem consuetudinem immutare Nō debet aūt sacerdos aliquis in huiusmodi casibus ius dicere·sed apud supiorem deponere querelam et libere et absq3 difficultate conferre ecclesiastica sacramenta Item mulieri scdo nubenti nullus sacerdos benedictionē impendere debet·quia cū in primo matrimonio fuerit benedicta non est benedictio iteranda nisi loci consuetudo aliter obseruaret Item qñ aliquis de cōtrahēdo matrimonio fidem dedit alicui mulieri·nullatenus cōiungat eū sacerdos matrimonialiter alij mulieri·etiā si primaz non ꝯgnouerit carnaliter nisi aliquod aliud esset euidēs impedimentū canonicū inter primos ꝓpter quod nō possent legittime copulari

Si aūt de impedimēto an sit legittimū dubitetur·eps consulatur Uerū qm̄ ꝓpter testiū falsitatem contingit interdū vera et legittima cōnubia illegittime separari·cauendū est omnino ne causa diuortij coram aliquo ventilet nisi coram episcopo vel corā alio de mandato eius speciali Item presbiteri pluries in anno mulieres cōiugatas monere debent in ecclesia ne vota faciant absq3 viroꝝ suoꝝ consensu·et nisi de suorū consilio sacerdotum ab illis votis etiam maxime precauentes que possent inter ipas et viros suos discordiam seminare

De sacramento extreme vnctionis Capitulū·viij·

De sacramentū extreme vnctionis moneant populum sacerdotes vt omēs tam diuites q̄ paupepes ipm qñ graui laborant infirmitate petant et deuote suscipiant·q2 sicut dicit beatus Jacob⁹ aplus Per illud peccata venialia dimittūtur et qñq3 alleuiatur infirmus et qñq3 etiā ad verā cordis cōtritionē et ad eterni gaudij considerationē per eā incitatur·

Doceant aūt populū sacerdotes hoc sacramētū posse licite iterari in q̄cunq3 infirmitate de qua mortis periculū timeatur·et post susceptū licite ad opus cōiugale redire eū qui conualuerit ab infirmitate Illud aūt districte presbiteris est cauendū ne diaconos ad audiendas infirmoꝝ confessiones mittāt cū episco

pi absoluendi eos non habeant potestatem tamē absenti sacer dote infirmum diaconus visitare potest· et ad veraȝ cordis cō tritionē inducere et si in eo viderit vera penitentie signa et ma gnam voluntatem cōfitendi et cōmunicandi si copiā sacerdotis haberet· potest et dȝ eum confortare et spem salutis firmā da re non obstāte absentia sacerdotis· ꝙcito autem sacerdos vene rit festinet infirmum huiusmodi visitare eius confessionem au diturus et ei sacramentū dominici corporis delaturꝰ Infirmū autem in extremis laborantem et digne penitentē ab omībus peccatis et excōmunicationibus absoluat sacerdos· et ei nullaȝ penitentiam iniungat· sed dicat eidem ꝙ si de infirmitate cōua luerit ad sacerdotem festinet et tunc ei penitentia competens in iungatur et si excommunicatus erat ad eum qui eum excōmu nicauerat dirigatur· qui se illi vt iuri pareat representet Quod vt faciat debet ab eo sacerdos qui eum in extremis absoluit suf ficientem recipere cautionem Quod si infirmus obierit excom municatus carebit ecclesiastica sepultura licet penitens sit do nec per excommunicatorem suum absoluatur et tunc de man dato ipsius nisi aliud obsistat impedimentū legittimum pote rit in cimiterio sepeliri Cum aūt anima multo preciosior sit corpore prouideat sacerdos ne aliquis medicorum vl' aliq̄ mulier sortilega pro corpali sanitate aliquid parrochiano suo egroto consulat quod in eius anime periculum conuertat Sa cerdos v̄o audita morte pͦchianoꝝ suoꝝ eos statim absolue re dȝ dicendo psalmū Deprofundis cum collecta Inclina· si vir fuerit vl' cū collecta Quesumꝰ dn̄e· si mł'ier fuerit Mł'ieres quoqȝ in partu mortue scindātur· si tn̄ infans viuere credatur·

De negotijs et offitijs clericoꝝ Capitulū· ix·

Sciant aūt om̄es sacerdotes ꝙ Innocentius· iij· in cō silio generali· de vita et honesta· cle· ordinauit in hunc modū Clerici offitia vl' negotia secularia nō exerceant inho nesta Mimis ioculatoribus et histrionibus non intendant· et tabernas prorsus euitēt nisi forte causa necessitatis in itinere

10

constituti Ad aleas nō ludāt vel taxillos nec huiusmodi ludis intersint Coronā et tonsurā habeant cōgruentē et se in offitijs ecclesiasticis de alijs bonis studijs exerceant diligenter Qui si beneficiati sūt aut in sacris ordinibus ꝯstituti clausa· deferāt de super indumenta · nimia breuitate vel longitudine non notanda Pannis rubeis vel viridibus necnon manicis aut sotularibus consutitijs aut rostratis frenis· sellis. pectoralibus· calcaribus deauratis· vel aliam supfluitatē vel vanitatem habentibus non vtantur neq3 cappis manicatis infra ecclesiā · sed nec extra qui in sacerdotio aut in personatib⁹ constituti Cultellum cum cuspide non deferant nec comā nutriant nisi iusti causa timoris fibulas vel corrigeas auri vel argenti ornatū habētes nō ferāt· sed nec annulos nisi quibus cōpetit ex offitio dignitatis· nec cuphias lineas Porro negotia seclaria sicut dicit cōcilia· magūtineñ· sunt munera iniusta accipere vl dare Cōtentiones lites rixas amare· in placitis secularibus disputare excepta defensione orphanoꝝ vel viduaꝝ Turpis facti vl verbi esse ioculatorē vel iocū secularem diligere In delitijs velle viuere gulam et ebrietatē sequi pondera iniusta vl mensuras habere canes vl aues sequi ad venandū ⁊ oīb⁹ quibuslib3 causis supfluis interesse qd et his similia ministris altaris interdicim⁹ De quib⁹ ad Thimotheū ait apl's Nemo militās deo implicat se negotijs secularibus. vt ei seruiāt cui se pbauit· Sub pena suspensionis offitij et bñfitij oībus sacerdotib⁹ et clericis in sacris ordinibus constitutis inhibetur ne aliqua occasione vel necessitate in domo sua vel alibi teneant vl habeant mulierem· aut freqñtent locum in quo ipsa manet· de qua possit sinistra suspitio suboriri· Vñ populus scandalisetur Incūbit autem archidiaconis et archipresbiteris et decanis ruralibus· vt tales episcopis denuncient vel accusent vt aimaꝝ strages quā ipsi faciunt et facto et scandalo per eoꝝ prouidentiam euitetur. Item inducit supradictus Innocenti⁹ in cōsilio generali. Caste viuere studeant vniuersi presbiteri in sacris

ordinibus constituti· et ab omni libidinis vitio precauētes maxime illo propter quod venit ira dei in filios diffidentie quatenus in conspectu omnipotentis dei puro et mundo corde valeant ministrare Si quis tamē hac decausa suspensus presbiter celebrare diuina presumpserit· non solum ecclesiasticis benefitijs spolietur· verumetiam pro duplici culpa perpetuo deponatur Si quis vero concubine sue publice (que propter fornicationem quā cum ipso cōmisit excommunicata est) aus⁹ fuerit carnaliter cōmisceri· ipso iure est excōmunicationis vinculo irretitus. Vn̄ Gregorius papa. ix. Si concubine publice clericoꝝ ecclesiastice censure districtione notentur· eosdem concubinarios non est dubium sententia maioris excōmunicationis inuolui· qui post latam sententiam communicant in eodez crimine criminosis Et sciendū est ꝙ si in ista vel qualibet alia maioris excōmunicationis sententia clerici ordines susceperint· vel in susceptis sacris ordinibus ministrauerint irregularitatem incurrunt supra quā non nisi per sedem apostolicā poterit dispensari Laborare debent etiam pro viribus sacerdotes ne cleri aliqui vel laici publice habeāt in suis parrochijs concubinas· et si post trinam ammonitionē habuerint tā ipe ꝙ ipa ab ingressu ecclesie donec dimiserint arceātur Null⁹ clericus debet dictare vel scribere vl' pronunciare sententiā sanguinis· vel litteras pro vindicta sanguinis destinandas exercere· nec vbi exerceant interesse: nec domū suspectam nisi cū grauibus personis et famosis intrare Item nullus sacerdos habere debet curam duaꝝ ecclesiaꝝ quaꝝ vna sufficit competenter nisi vna dependeat ab altera. et nisi de dispēsatione sedis apostolice speciali Nullus aut sacerdos habens curam animarū debet esse vicarius in parrochia aliena Itez sacerdotes vicarijs alterius diocesis indigentes anteꝙ eos ad officiū sacerdotale admittant licentiam ab episcopo obtinere debent qui nisi litteras testimoniales episcopi sui exhibeant non debent admitti Offitiū diurnum pariter et nocturnum dicere debent sa

cerdotes distincte et aperte inquantū dn̄s dederit· et deuote fm̄ ecclesie cathedralis Et etiā clerici in sacris ordinibus constituti quod etiam ad illos extendit· qui sunt in minoribus ordinib⁹ constituti si sint intitulati Itē dicit Innocē· iij· in consilio generali ecclesiaꝝ questores quoꝝ quidā abusiones nōnullas in sua predicatione ꝓponunt. et interdum errores admitti· nisi per apostolicas· vel diocesani nō preteriti· sed p̄ntis litteras veras exhibeant ꝓhibemus· et tunc preterit quod in ipsis continebitur litteris nihil populo proponere promittant· sed indulgentiā si quā forte habent absq3 predicatione breuiter exponere vl' per illius loci presbiteꝝ si questor ad alias ecclesias ire voluerit poterit indulgentia vera et elemosina colligi Quā si forte sacerdos collegerit absq3 diminutione questori restituat· ne a summo iudice forti iuditio cōdemnet· nec petat aliquid ꝑ labore· s3 sit dn̄s merces eius Itē questores nō sūt permittendi missas sup archas celebrare· quoꝝ etiā litteras inspicere dn̄t sacerdotes studiose· ne in ipsis aut sigillo aliqua sit falsitas subordinata· et si inuēta fuerit non est recipiend⁹ questor· sed falsitas huiusmōi ep̄o est intimāda. vl' poti⁹ ei falsa littera destināda Itē sacerdotes nisi velint questoribus necessaria nō tenent ministrare· nisi ep̄s expresse in l̄ri̅s suis hoc mādat Attēdere dn̄t insup attētissime sacerdotes ne p̄dicationes clādestine fiant in prochijs· eorūdē hoc em̄ reprobat dn̄s i euāgelio dicēs Ego palā locut⁹ sū in mūdo· et in occulto locut⁹ sū nihil quas si forte (qd̄ deus auertat) in prochia sua inuenerit laborare d3 ꝑ viribus q̄ptoti⁹ exstirpare· ⁊ nihiloin⁹ ep̄o nūciare· facti tn̄ deo auctori forma gregis· per sanctam ꝯuersationē ipi presbiteri incurati sancte p̄dicationi in ecclesijs suis insistāt ꝑ viribus· vt sic ⁊ v̄bo predicent et exemplo Alioquin vltionē diuinā dn̄t admodū formidare Ait em̄ dn̄s ad ezechielē ꝓphetā Fili hoīs speculatorē dedi te domui israhel Audiens ergo ex ore meo sermonē ānūciabis ex me Si me dicēte ad impiū morte morieris· ⁊

nō fueris locut⁹ · vt se custodiat impi⁹ a via sua · ipe impi⁹ in ini quitate sua morieť Si āt ānūtiāte me ad impiū · vt a vijs suis ꝯuertat nō fuerit ꝯuers⁹ a malitia sua ipe in iniquitate sua moreť · porro tu aīaꝫ tuā liberasti . sanguinē aūt ei⁹ de manu tua re ¶ quiram

De immunitate ecclesiarum et reruꝫ ad eas pertinentium Capl'm · x ·

Upellectilia sacerdotū et etiā alioꝝ · aut dolia vł carnes aut horrea vł arche · nisi ad tenendū libros vł pānos aut vestes ecclesie minime in ecclesijs admitti dn̄t nisi ꝑꝑt hostiles incursus aut incendia repētina · aut propter alias necessitates vrgentes · quibus cessantibus res in loco pristino ponende sunt . Item non sunt habendi in ecclesijs matricularij · ita ꝙ possint iure hereditario offitium huiusmodi postulare Itē nullus in cimiterio dꝫ edificare nec domos nec dirutas edificari iterū est permittendum Item laborare dn̄t sacerdotes pro viribus ne in cimiterijs vel ecclesijs choree ducantur · quia sicut dicit btūs Augustin⁹ Melius est in diebus domīcis arare et fodere ꝙ̄ choreas ducere Illd aūt tanꝙ̄ venenū simoniace prauitatis est omīno cauendū · ne illi quibus ecclesie conferuntur eas cum noui census impōne aut veteris augmētatione · vel qualibet diminutione iuris capellanie suscipiant · sed in pristina libertate Sacerdotes quoqꝫ omēs ecclesie sue reditus in missalibus suis scribere dn̄t Itē null⁹ res ecclesie sibi cōmissas mobiles vel immobiles alienare dꝫ · sed si sūt aliqua alienata inquantū fieri poterit debet vocare Null⁹ etiam resignare dꝫ ecclesie sue nisi manu episcopi Itē curare dn̄t ecclesiarum rectores ne modū nouū repetēdi decimas primicias oblationes procurationes · vel alia ecclesie iura inueniant · vł laicis imponant absqꝫ licentia episcopi · vł mandato . sed modus in parrochia ꝓbatus et vsitat⁹ a singulis in suis parrochijs obseruandus est Item singuli sacerdotes sigillū habere debent cum quo sigillent de citationibus et ammonitionibus et alijs per eos factis nequeant dubitari .

De obseruatione ieiuniorum. Caplm. xi.

Acerdotes populū inducere dnt. vt omes etatē hntes legittima obseruēt ieiunia ꝑ suis virib⁹ ab ecclesia instituta Sicut est ieiuniū quadragesime et quattuor tpm ⁊ vigilia natalis dm̄. sancti iohānis baptiste. sancti Laurētij Assūptionis beate marie Oim sanctoꝝ apl'oꝝ. maxie illoꝝ qui i hijs vsibus continentur Petrus ⁊ andreas iacob⁹ cū simōe iudas Ut ieiunem⁹ nos ammonet atꝫ matheus. Ab hoc ieiunio excipit vigilia beate Johānis euāgeliste q̄ infra natale dm̄ est. et Phillippi et iacobi qui infra solēnitatē paschalē accidit. Est etiam cōmendabile et salubre in aduentu dm̄ ieiunare illis quib⁹ dominus dedit voluntatem et facultatem Sanctoꝝ quoqꝫ vigilie quorum festiuitates in secundam feriam accidunt nō sunt in die dominica. sed in precedenti sabbatho ieiunande. Monere debent etiam sacerdotes parrochianos suos. non tamen cōpellere. vt laudabilem consuetudinem quarundā diocesuꝫ imitantes. in quarta feria et in sabbatho nisi in necessitate vrgenti vel in solennitatibus precipuis ab esu carnium abstineant. et etiam in aduentu Illi quoqꝫ qui nec voto nec regulari abstinentiā sunt astricti. in sexta feria si in ea natalis domini euenerit carnibus vesci possunt Si quis autem dominica prima quadragesime carnes oua vel lacticinia comedere presumpserit quod quidam sortilegi in anime sue periculum facere referūtur durius corrigantur.

De festiuitatibus Caplm. xij.

Olennitates obseruande sunt iste vicꝫ. Natalis domini cum tota ebdomada. Circumcisionis Epiphanie domini ipsius. Item etiam festiuitas Annūciationis marie Item festum inuentionis et exaltationis sancte crucis Et sanctum pascha cum duobus sequentibus diebus Ascensio domini Dies penthecostes. ⁊ duo dies sequentes Festū sancti Johannis baptiste Et omniū apostoloꝝ Sancti laurentij Sancti michaelis Oim sanctoꝝ Sancti martini Festum patroni

ecclesie·et dedicationis ipsius.et omnes dies dominici De
aduentu autem domini sciendum ꝙ semper prima eius domi=
ca est illa que proxima est festo sancti andree apostoli·siue ante
siue post·siue in ipso eiusdē apostoli festo·dominica euenerit vñ
versus·Andree festo vicinior ordine quouis Aduentū domi=
ni prima colit feria Si cadit in lucem domini celebratur ibidē.

De bisexto Capitulum·xiij·

Sciendum etiam est ꝙ in anno bisextili computantur
super·vi·calendas marcij·vbi est littera s·duo dies·et
in vltimo celebratur festum sancti mathie apostoli·vñ versus
Bisextum sexte martis tenuere calende Posteriori die celebrā
tur festa mathie·

De die pasche Capitulum·xiiij·

De die pasche sciendū est ꝙ semper celebratur in do=
minica tertia lunationis illius que primo occurrit no
ua post nonas martij.vñ versus Post martis nonas lune p̄=
mordia queras Eius lux terna domini prebet tibi pascha·pre
bꝫ inquā siue sit annꝰ bisextilis siue non Tertia vero lux domī
dr hic tertia dies domīca predicte lunationis que si occurrit de
nouo post predictas martij nonas Si autem uis scire an p̄
sens annꝰ sit bisextilis.vl non·diuide annos ab incarnatione
domini per quaternarios quibus diuisis si nihil remanet indi
uisum noueris annum presentem esse bisextilem Alioquin to
tus ē annꝰ post bisextū quot anni remanēt·siue sit vnꝰ siue plu
res·vñ v̄sus Si p bis binos dn̄i diuiseris annos Qui fuerint
sup̄ bisexti sint tibi summa Quē nihil inuento plus nec minꝰ
esse memēto Et nota ꝙ de mille ducētis sexaginta annis diui
sis per quattuor nihil remanet diuidendū Vñ anni qui extūc
sunt vsqꝫ ad annū presentē supersunt solūmodo diuidantur ⁊
clarescet vtrum presens annus sit bisextilis·

De ieiunijs quattuor tempoꝝ Caplm·xv·

E ieiunijs quattuor tpm tenēdū ē·ꝙ canonice celebrā
tur in q̄rta feria q̄ occurrit proxia post exaltatioꝫ sācte

crucis· post festum sancte Lucie· post dies cinerum· et post diē
penthecostes· vñ v̄sus. Post crux lucia cineres post carismata
dya Ut det vota pia quarta sequens feria· Et hijs perpendit
ꝙ si duo festa memorata. scȝ sancte crucis et sancte lucie feria
quarta euenerint non in ipsa· sed in sequenti quarta feria sunt
ieiunia celebranda·

De sententia excōmunicationis Capitulū· xvi·

Absqȝ litteris non dēnt credere sacerdotes sup excōmu
nicationib⁹ ferendis vł absolutiōib⁹ faciendis Sñias
vero ab episcopo vel officiali suo vel a iudicibus a sede aposto
lica transmissas audaciter ferre debent et latas districte serua-
re· non parcentes timore alicui vel amore· cum passione tamen
eas denuntient· nō tanꝙ maliciosi et emuli· sed vt patres Illi
autem qui excommunicationis ferunt sententiam diligenter at
tendant illud quod dicit Innocentius· iij· in consilio genera-
li Sacro approbante consilio prohibemus ne quis in aliquem
excōmunicationis sententiam (nisi competenti ammonitione p̄
missa et personis ydoneis presentibus per quas si necesse fue-
rit possit probari monitio) p̄mulgare presumat· quod si cōtra
presumpserit etiam si iusta fuerit excōmunicationis causa in-
gressum ecclesie per mensem vnum nouerit interdictū· De hoc
etiam dicit· Innocentius quartus· Quisquis excōmunicat in
scriptis proferat et causam expresse conscribat· propter quā ex-
communicatio proferatur Exemplum vero huius scripture te
netur excommunicator tradere infra mensem excommunicato
si fuerit requisitus super qua restitutione fieri volumus instru
mēta publica vł litteras testimoniales confici sigillo autentico
sigillatas Si quis autem iudicum huius institutionis temera
rius violator existat· per mensem vnum ab ingressu ecclesie ac
diuinis offitijs nouerit se suspensum· et hec eadem in suspensio
nis et interdictionis sententijs volumus obseruari Caueāt aūt
ecclesiaꝝ prelati et iudices vniuersi ne predictam suspensionis
sententiam incurrant· qm̄ si contigerit eos sic suspensos diuina

offitia exequi vt prius irregularitatem non effugient· sup qua cum eis non nisi per summū pontificem poterit dispensari

Ut aūt penā predictam parrochiales sacerdotes possint euadere· et ne propter suspēsionē et irregularitatē supius memoratas quas incaute excōmunicādo possent incurrere diuine laudis organa suspendatur Cauere debent sollicite ne aliquā sententiam pferant generalem. vel specialem· nisi cum magna deliberatione· et in casu in quo liceat fm formam debitam

Demū vniuersos et singulos presbiteros in dn̄o depcamur q̄ ten⁹ elemosinas et iura pauperꝝ et leprosoꝝ viduaꝝ et orphanoꝝ et aliaꝝ miserabiliū personarum conentur pietatis intuitu in parrochijs suis pro viribus promouere Exemplo beati Siluestri pape· de quo in vita sua legitur in hec verba Nulla inops vidua· nullus orphanus indigens in tota vrbe rhomana poterat inueniri. cuius nomen in sua matricula nō haberet conscriptum Sacerdotes autem et clerici curam animarū habentes tanto debent omnia seruare supradicta districti⁹ quāto ex omissiōe alicui⁹ nō solū dei offensā· sꝫ etiā pter hoc penā graué infligēdā a suis p̄latis possint nō immerito formidare.

Explicit manuale parrochialiū sacerdotū actum Anno domini· M· CC· Lv·

Quomodo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

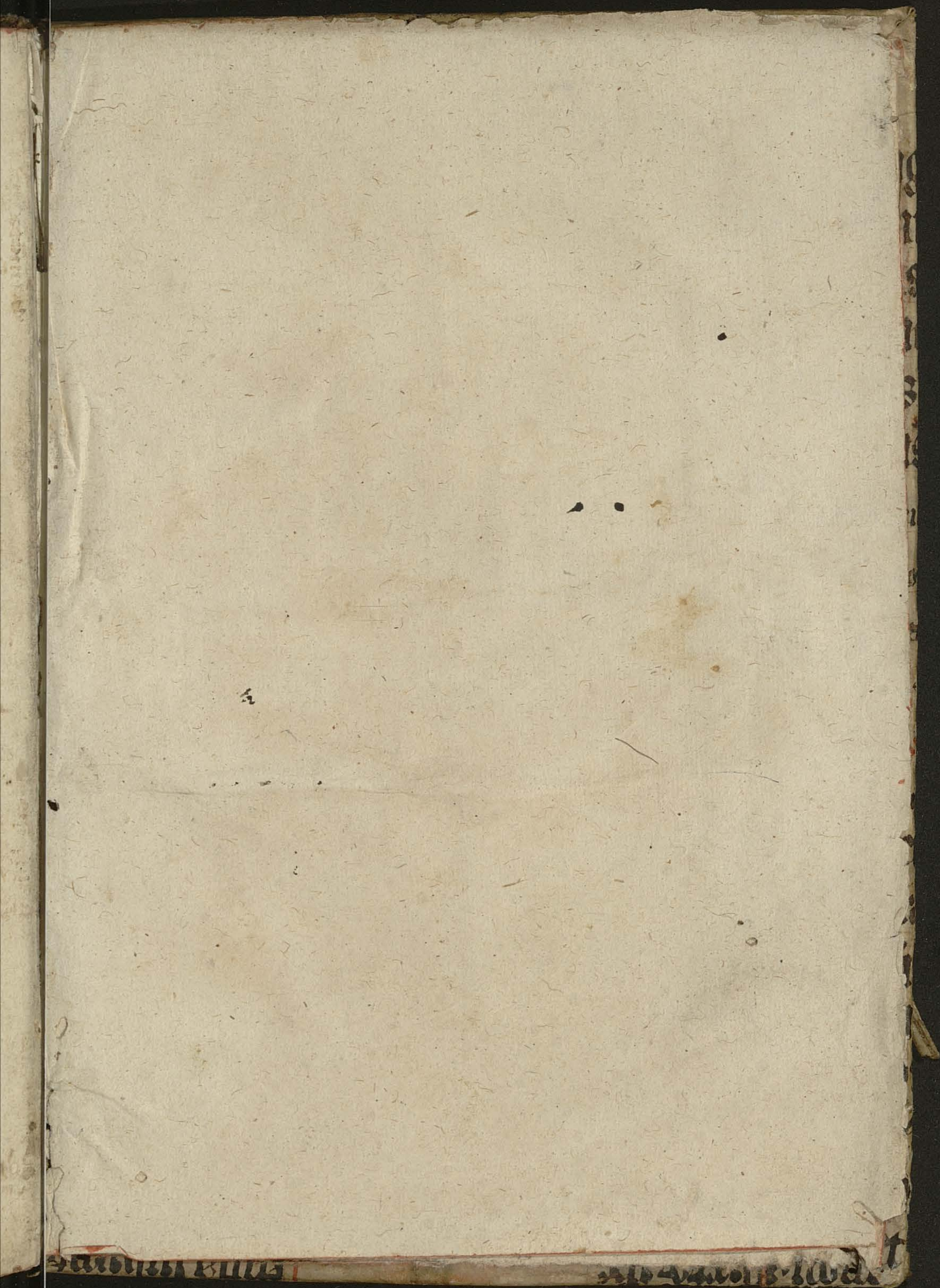
Sequitur de allocutione sacerdotis et muti in inductione ad ↄfitendū Debet enī sacerdos pponere de dilectione dei patris quō misit filiū suū pter peccatores in mūdū· et caritate christi· qualiter p peccatoribus redimendis mortu⁹ est spinis coronatus. lancea pforatus. manib⁹ ⁊ pedib⁹ clauis affixus· Cū in omibus diues esset pro nobis pauper fact⁹ ē· vt nos inde ditaremur Cōfiteatur vt mors christi sibi psit Itē christus nō venit pter iustos. sed propter peccatores Iteꝫ nolo mortem peccatoris· sed vt magis ↄuertatur et viuat Itē si confiteatur gaudiū facit angelis dei Item confortet eū nega

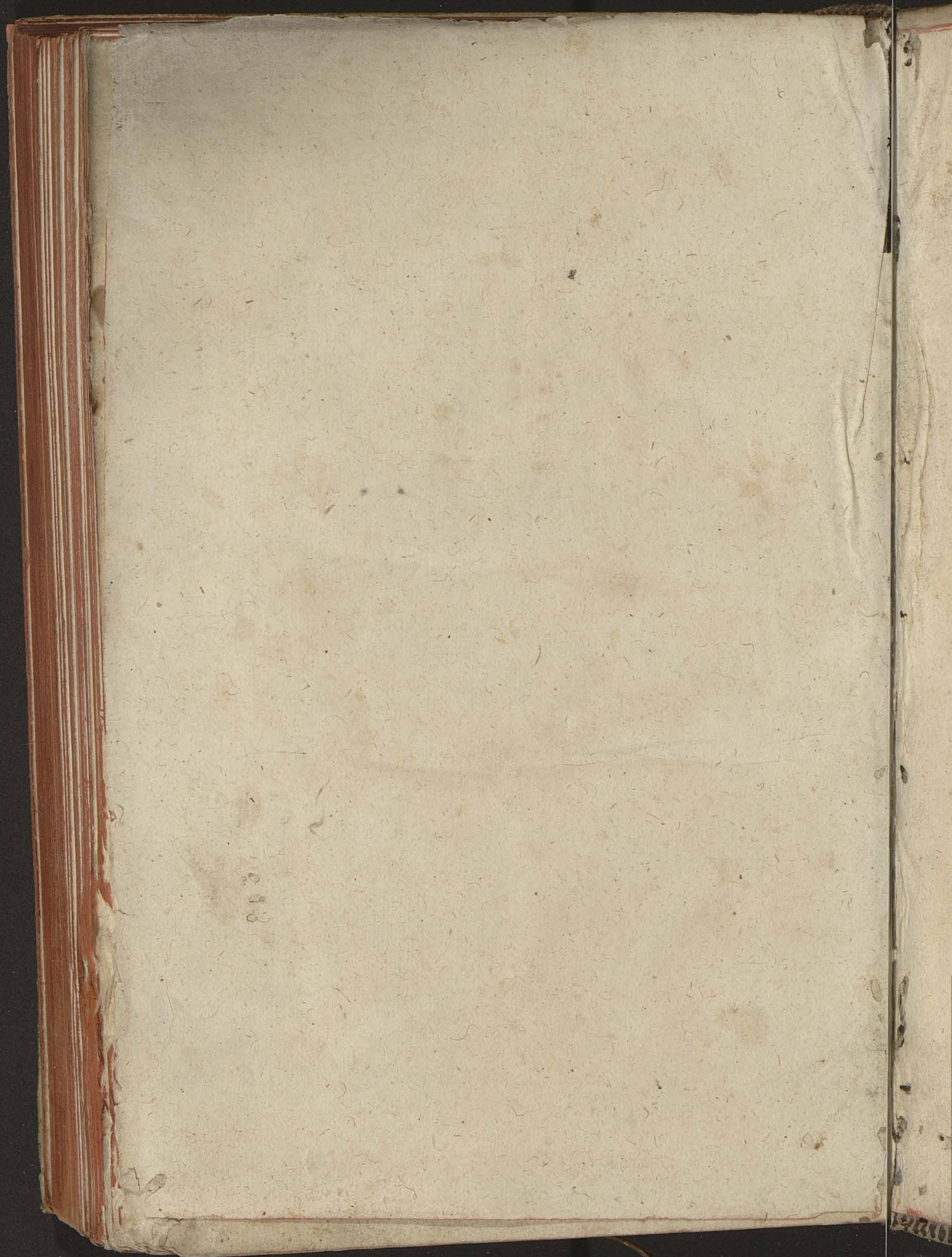
tio petri · persecutio pauli · peccatū magdalene · confessio latrōis adulterium dauid Qui tamen omnes ꝙuis grauiter peccaue rint veniam per penitentiam obtinuerūt · facta ꝯfessione sacer- dos dꝫ inducere penitentiā ad tria · Primo vt firmiter ꝓponat absqꝫ iuramēto vel voto · vt de cetero abstineat a peccato mor tali · et ab hijs que ꝯfessus est · ꝛ principaliter de luxuria Scdo vt omnem rācorē dimittat si hꝫ Tertio vt si hꝫ aliquid de alie no vl' iniuriā fecit alicui ꝙcitius poterit ꝑ posse suo satisfaciat et si aliquid facere noluerit nō dꝫ ei dare penitentiam · sꝫ potiꝰ innotescere vt non communicet · et ꝙ si sic moreretur damnare tur Consiliū tamē potest ei dare · vt nō cessat a bonis operibꝰ · vt dn̄s det ei cor melius penitens Si ṽo ista tria vult facere dꝫ attendere vtꝝ sit in excōmunicatione vel nō Si vero sit in excōmunicatione et ad eum nō ꝑtinet · ad eū mittat cui pertinet Si vero possit absoluere absoluat eū disciplina et psalmo Mi serere · Si vero minori excōmunicatione · solo verbo absoluat et dicat Misereatur tui deus Quibꝰ factis debet penitentiaꝫ iniungere · quā possit portare Si eum inueniat in aliquo pec- cato quod pertineat ad episcopum mittat illuc.

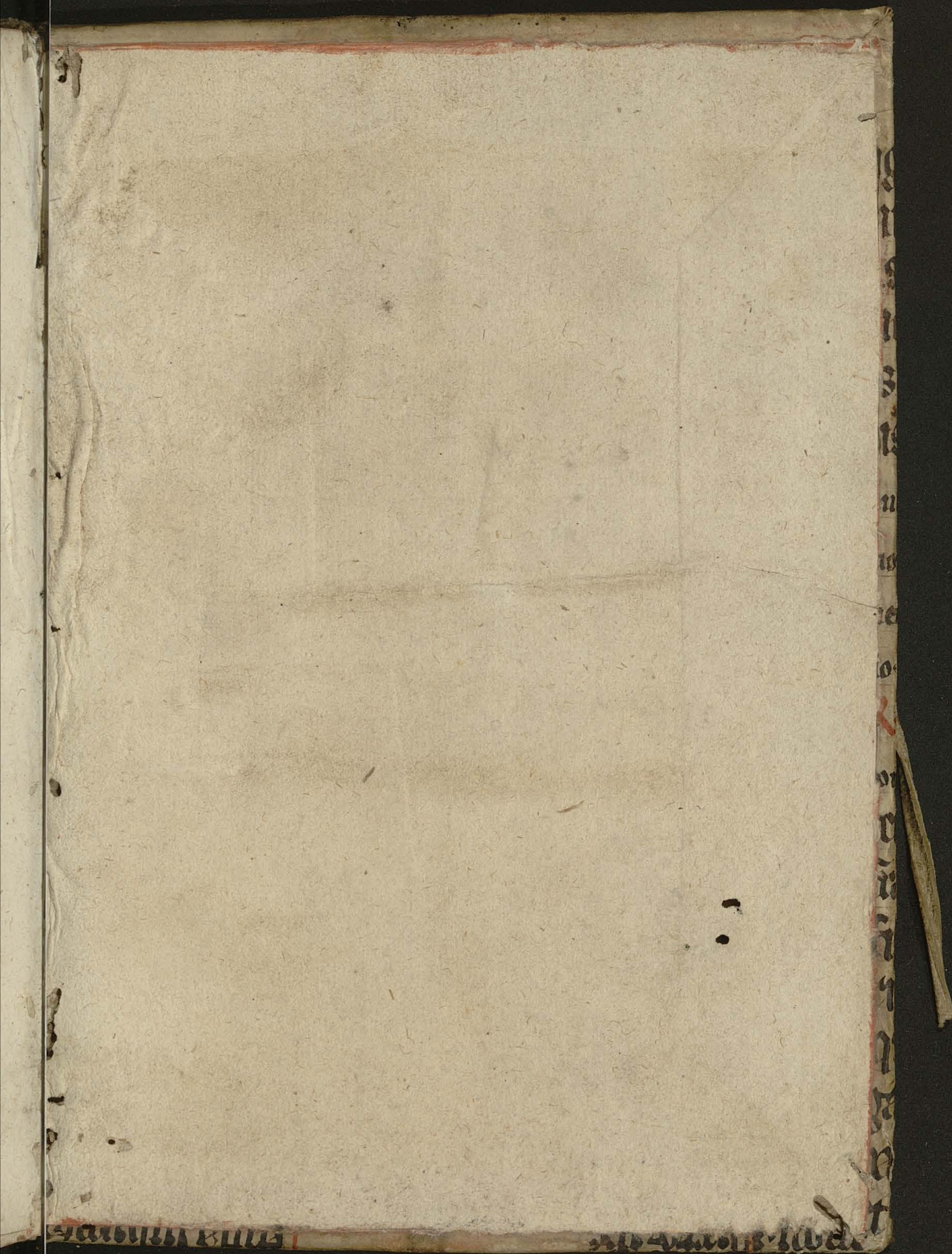
Casus seruandi epō sūt illi · Incendiarij De votis fra ctis Iniectiōes manuū in parētes Homicidia Mu lieres necātes pueros vel oborsū ꝓcurātes De monialibꝰ stu prū Incestus de parentela vel consanguinea vel affini · Periu rij peccatū Peccatū contra naturā · Sacrilegiū Sortilegium cum brutis ·

Isti casus seruandi sunt pape ·
Ad papam clerum feriens · falsarius · vrens
Ecclesiam · symon · audens celebrareqꝫ missas.

· I · S ·

eli patris. In omnibus
es scutum fidei. in q
omnia tela nequissi
a extinguere. Et galeam
lutis ... et gladium
s quod est uerbum dei.
refugium factus est nob ... Cr.
ne ... progenie. V. Priusquam
tem aut formaretur terra et or
et in seculum tu es deus.
De profundis clamaui ad te
ne exaudi uocem meam.
Sec. Iohanne.
at quidam regulus
lius in ... abatur
naum. Hic cum au
ua ... ueniret a iu
leam. abiit ad eum
ut descenderet et
lium eius. Incipi

... eus docuisti me
... nectam et senu
Mentes ...
possideant
in celestis oper
sensus in no...
preueniat effe...
Iustus es domine et re...
tuum fac cum seruo
tuam. Ps. Beati imm...
ambulant in lege d...
Tua nos d...
semper et p...
tur. actionis ...
stet esse intento...
Ars. Obsec...
ctus in do...
ambuletis uo...
cati estis cum o...
te et mansuet...